

Отвъд симптома на зависимостта

Какво всъщност е зависимостта? – Прищявка, каприз, недоразумение, резултат от грешно възпитание, последствие от влиянието на средата и компанията ?

Всъщност зависимостта би могла да се разглежда като симптом, отговор на психиката на индивида на нещо случващо се много по-дълбоко в нейните пластове. Това, което виждаме като проявление и което наричаме „зависимост“, е само на повърхността и то е отражение на нарушения и затруднения, настъпили при много по-сложни и динамични процеси.

Ако трябва да търсим корените на зависимостта, бихме могли да кажем, че те са „покълнали“ още в ранните етапи на детското психосексуално развитие, като някои автори и изследователи търсят и откриват наченки за формирането на това състояние дори и преди това.

Без да правим детайлен обзор на всички съществуващи теории и концепции по отношение етиологията на зависимостта, ще се опитаме в няколко реда да резюмираме какво всъщност стои отвъд симптома на зависимостта. И така, какво е ? Отговорът е безкрайна болка и страдание, нестихваща сила на депресията и поглъщащо чувство на безпомощност и отчаяние. И не, нито едно от тези състояния и чувства не е резултат от съзнаван избор на конкретния индивид. Наркоманът не става наркоман, защото иска, а защото се опитва да се спаси от тази черна дупка, която заплашва да го погълне и унищожи. И да, той избира именно този начин не просто така, не защото това е просто едно хрумване, а защото дълбоко в себе си наркотиците и всички ритуали и неща, свързани с тях, носят символиката на изначалната драма на зависимия, от която той се опитва да избяга и в същото време затъва все повече и повече „благодарение“ на избора, който е направил. А в какво се състои въпросната драма? Простичко казано, в сериозни нарушения на ранната връзка между детето и майката/обгрижващото лице.

Както всички знаем, в най-ранните периоди от живота на детето, майката има основна роля, а бащата се появява малко по-късно на сцената. Първите месеци от живота на новороденото преминават в почти симбиотична слятост с майката, наподобяваща много на симбиозата по времето, когато детето е било в утробата на майката. През тези периоди на практика бебето продължава да живее посредством майката, тя е неговият „инструмент“ за задоволяване на нуждите и потребностите му.

От своя страна, майката също има определено възприемане за своето отроче. В „добрите“ случаи тя приема да бъде този инструмент и да задоволява нуждите на бебето, което е и необходимост, за да може то да се развива както физически, така и психически. За съжаление, има и случаи, в които, поради определени причини, майката не може или отказва да бъде този „инструмент“. С това се нанася и първото поражение върху психиката на бъдещия зрял индивид.

След периода на слятост бебето, което се превръща в малко човече и вече не е просто безпомощно същество, започва да се отделя от майката, да има нужда от самостоятелност и автономност. Това е и период, който се повтаря и „доразвива“ през времето на пубертета. Този момент е много важен и ключов – през него майката трябва да позволи на детето да се отдели, да го насърчи и да му създаде правилната представа и преживяване за този процес на отделяне, а именно, че раздялата не е свързана с невъзможност за самостоятелно справяне, не е равностепенна на гибел и не причинява разруха и болка.

В точно този момент важна фигура се оказва и бащата. Ако детето успее да си създаде тази „правилна“ представа за процеса на сепарация, то това означава, че се е справило с един от повратните моменти на своето развитие. В някои случаи обаче нещата не се стичат толкова

добре и тогава представата за раздялата е натоварена с демонични и унищожителни образи, идеи, преживявания и фантазии, които плашат детето и го карат да се опитва да избегне раздялата на всяка цена, защото тя би го погубила (всичко това се случва на несъзнавано ниво).

Това бягство и този отказ се осъществяват посредством различни „трикове“, които психиката използва или казано другояче посредством редица защитни механизми. Един от тях е зависимостта. Превръщайки се в наркоман, индивидът се опитва да избяга от реалността, да отрече факта, свързан с раздялата и потъвайки в проблемите, предизвикани от всички усложнения, дължащи се на употребата на наркотици, той пренася вътрешната си драма навън.

И така зависимостта се превръща в съзнателен образ на несъзнаван процес, натоварен с болезнени преживявания, от които индивидът бяга.

С други думи, ако трябва да обобщим какво стои зад симптома на зависимостта – то това е една дълбока и непреодолима болка, отчаяние, безпомощност и страх. Това, което всички ние виждаме на повърхността (жаждата за наркотика, незаинтересоваността към каквото и да е друго, понякога агресивното и дори асоциално поведение, деградацията на личността, загубата на уважение, близки, работа и т.н.) са социалните прояви на заболяването зависимост. Тези симптоми са само параван за истинското случващо се в душата на зависимия – хаосът и невъзможността да се справи с драмата в живота си. И ако на пръв поглед наркоманът създава впечатление, че е една безскрупулна, жестока и незаинтересована личност, то дълбоко в себе си всъщност е именно обратното – несигурна, дълбоко ранима и уязвима, не пораснала психика, която именно поради недоброто си психично развитие, прави инфантилен избор за решаване на проблемите си чрез употребата на наркотици.

Често, виждайки зависим младеж, го осъждаме и отхвърляме, преценявайки какъв е по неговото поведение. Наричателното „наркоман“ се е превърнало в нарицателно на „измет“, на „загубеняк“, на престъпник. Всъщност по този начин осъждаме следствието, а не причината.

Нека не забравяме, че отвъд видимото поведение на зависимост стоят изключително сериозни, често невидими психосоциални фактори. Разбирането им би ни помогнало да сме по-зрели възрастни, по-ефективни родители, по-отговорни граждани, по-добри хора.

Росица Долапчиева-Кайрякова – семестриално завършила магистърската програма Клинична психология-психоаналитична перспектива на НБУ. Бакалавърска степен по Социални дейности, с профили Клинична социална работа и Социална работа с деца в СУ "Св. Климент Охридски". Сертифицирана за работа под супервизия в Когнитивно-поведенческата парадигма. Обучена в Словакия за психосоциална работа с хора и деца с ментални увреждания. Работила е като HR мениджър в компания за подбор и обучение на персонала и като психолог в Терапевтична общност "Феникс". От февруари 2010 г. работи като психолог и консултант на Национална информационна линия за наркотиците и алкохола (<http://www.drugsinfo-bg.org/bg/>) към Асоциация "Солидарност" (<http://www.solidarnost-bg.org/>).

http://www.puls.bg/health/sex/news_16940.html